

Hindamisena kuu T. Jurek al'is.
8.5.40. y. Kabanzi.

Diplomi töö
392 253

Diplomants
rektor
D. V. 40

[Handwritten signature]

R. Looman

Matr. nr. 13442.

E. V.

TARTU ÜLIKOOLI
DIPLOMAOSKONN

Töö tarvitatud lühendid:

6. mail 40

1. A *[Stamp]* 18981

№ 26
TARTU

Diplomi töö

TAANE TSIVIILPROTSESSIS.

Loor. juur. 24. V 40.

Töös tarvitatud lühendid:

Плющюмовъ "Уставъ"

Нолькенъ "Уставъ граск. суд"

Вольстенъ "Уредникъ"

Плющюмовъ "Граскганскій процессъ"

Missugusest lähtepunktist meie ka ei vaataks tsiviilprotsessile, kas Bülov'i teooria järglaste vastekohast, mille järele protsess on juriidiline vahekorraldus ühelt poolt protsessijate ja teiselt poolt

Kava:

1). Protsessi tingimused. (absoluutsed ja protsessijate ja kohtu vahel, või seaduse teooriale vastandteoorias seisukohalt, mille järele protsess on

relatiivsed).

on üksteisega järgnevate toimingute korrapärase rida,

2). Taande mõiste.

paratamatult on tarvilik tunnistada üht asjaolu,

3). Taande olemus ja sisu.

ja nimelt seda, et protsessi kohtlik siht on saavutada otsus, mis omab seaduse jõudu. See viimane on

4). Taande eesmärk.

saavutatav ainult nende tingimuste olemasolles, mil-

5). Taande esitamise tähtsajad.

le puudumine võtab otsuselt tarviliku jõu ja kehtivuse.

6). Taande liigid.

le puudumine võtab otsuselt tarviliku jõu ja kehtivuse.

absoluutsed ja protsessijate vahel, või seaduse teoorias

vastandteoorias seisukohalt, mille järele protsess on

Kõik protsessi tingimused jagunevad kahte kate-

1)

goriasse: absoluutsed ja relatiivsed.

Esimeste olemasolu on tingimata tarvilik protsessi

algatamiseks, kui ilmneb, et nad puuduvad, protsessi

absoluutsed ja protsessijate vahel, või seaduse teoorias

vastandteoorias seisukohalt, mille järele protsess on

1) loomulikult „Yuriditscheskiy“ lk. 154.

Missugusest lähtepunktist meie ka ei vaataks tsiviilprotsessile, kas Bülov'i teooria järglaste vaatekohast, mille järele protsess on juriidiline vahekord ühelt poolt protsessijate ja teiselt poolt protsessijate ja kohtu vahel, või sellele teooriale vastandteooria seisukohalt, mille järele protsess on üksteisele järgnevate toimingute korrapärase rida, - paratamatult on tarvilik tunnista üht asjaolu, ja nimelt seda, et protsessi lõplik siht on saavutada otsus, mis omab seaduse jõudu. See viimane on saavutatav ainult nende tingimuste olemasolles, mille puudumine võtab otsuselt tarviliku jõu ja kehtivuse.

Kõik protsessi tingimused jagunevad kahte kategooriasse: ¹⁾ absoluutsed ja relatiivsed.

Esimeste olemasolu on tingimata tarvilik protsessi algatamiseks, kui ilmneb, et nad puuduvad, protsess)

¹⁾ Вольфенберг "Греховые" - лхк. 154.

te kompetentsus teatud liiki tülide lahendamisel, protsess loetakse üldse mitte alustatuks. Neid tingimusi loetakse üldse nii tähtsaks, et nende puudumisel poole soov, et protsess siiski alustuks, ei leia tähelepanu. Kohus hoolitseb ise selle eest, et protsess vastaks neile tingimustele, ta tõusetab ex officio küsimuse selle üle, kas käesolevas protsessis kõik need tingimused esinevad või mitte. Ka poolest võivad kohtu tähelepanu juhtida selle või teise tingimuse puudumisel, kuid sarnane avaldus poole midagi muud, kui meeletuletus kohtule oma kohusetäitmiseks.

Teist laadi on relatiivsed protsessi tingimused. Absoluutsete protsessi tingimuste ühiseks jooksuks on see, et nende olemasolu on nõuetav mitte üksikisiku vaid üldsuse huvide kaitseks. Sellepärast kohus, kui seaduslikkuse ja üldsuse huvide järele valvaja organ, valvab ka nende olemasolu üle igas protsessis. Absoluutseteks protsessi tingimusteks on kohtu-

te kompetentsus teatud liiki tülide lahendamisel, protsessijate õigus- ja teovõimul, esindajate volituse seaduslikkus jne.

Kui kohus, kas vastaspoole avalduse või mingil muul põhjusel tõusetab küsimuse nende tingimuste olemasolu kohta, tema võib kasutada igasuguseid abinõusid oma kahtlustuste selgitamiseks, kuid ta pole õigustatud panema poolele, kes tõusetas selle küsimuse, kohustuse, tõendada selle või teise tingimuse puudumist.

Teist laadi on relatiivsed protsessi tingimused: nad võivad protsessi algatamisel ka puududa ja nende olemasolu on vajalik ainult sel juhul, kui huvitatud pool nõuab, et see või teine tingimus tingimata peab silmas peetud saama. Kohus ise ei tõsta küsimust nende olemasolu kohta, kuigi ta nõuab, et nad käesolevas protsessis puuduvad. Ainult siis, kui pool on teinud sellekohase avalduse, on kohtu ülesanne kindlaks teha

Relatiivseteks protsessi tingimusteks on: kas tõepoolest puudub avaldises mainitud protsessi tingimus, siinjuures pool, kes avaldise tegi, peab esitama asjasse puutuvaid tõendeid.

Kui avaldus osutub tähelepanuväärivaks, kohus keeldub asja arutusele võtmast.

Ühiseks jooneks relatiivsetel protsessi tingimustel on see, et nende olemasolu on nõuetav üksikisiku s.o. protsessi poole huvide kaitseks, kusjuures nende olemasolu tarvilikkuse üle otsustajaks on ainult isik ise.

Kuidkord juba nõustudes nii või teisiti vastaspoole poolt seaduses ettenähtud protsessi tingimuste tähelepanemate jätmisega, kostja ei või siis enam lugeda oma õigust rikutuks vastaspoole poolt. See seisukoht, vaatamata sellele, et ta pole kooskõlas õiguslikkuse nõuetega, tunnistatakse ometi seadusepäraseks.

1) Золыстень "Уредник" - лх. 155.

Relatiivseteks protsessi tingimusteks on:

iga isiku alluvus ainult teatud kohtule, et asi on samal ajal teises kohtus arutusel jne., millega

kaitsakse poole isikliku huvi, nimetatakse taandeks.

Kohtud moodustatakse kohtunikkudest, kes, olles samasugused inimesed kui kõik teised, võivad eksida ja kas meelega või kogemata jätta tähelepanemata protsessi tingimusi, missugune asjaolu võib olla kahjulik nii protsessijatele kui ka õiglasele kohtumõistmisele. Võetakse kostja õigusi, mitteõiglase protsessi tõmbamise vastu ja nõutakse menetluse lõpetamist.

Sellepärast on seadus jätnud õiguse ka pooltele juhtida kohtu tähelepanu protsessis leiduvatele puudustele, s.t. juhtida tähelepanu sellele, et kohtus ei asuks otsustama asja, millisel otsusel ei saa olla seaduslikku jõudu ja nõnda menetluse lõpetamist.

Seda protsessuaalset vastuvaidlust, mis taotleb asja lõpetamist ilma vaidluse sisulise arutuse-
ta (absolutio ab instantia), põhjusel, et on tähelepanemata jäetud hagi esitamisel nii absoluutseid

seisama panna testud ajaks vaidlust, selleks, et kui protsessi tingimusi, mis kaitsevad üldsuse huviseid, hageja soovib, võib ta seda alustada uuesti, kuid kui ka mõningaid relatiivseid tingimusi, millega siis juba siin pidades neid tingimusi, millega kaitstakse poole isiklikku huvi, nimetatakse taan-olema l) on tingimata vajalik seadusjoulisse otsuse deks. -

saavutamiseks. Seda abinõu, kostja, nii nagu igat teist Nii siis taane on avaldis kohtule niisuguste tingimuste puudumise üle protsessis, mis on vajalikud seks, et anda otsusele vajalikku jõudu, või millega kaitstakse kostja õigusi, mitteõiglase protsessi tõm- bamise vastu ja nõutakse menetluse lõpetamist.

peab suunatud olema mitte tema, vaid teise kostja Taane kui niisugune kujutab endast puht prot- vastu, hiljem aga vaidleb hagi vastu sel põhjusel, sessuaalset abinõu, mis on antud kostjale, kes on hu- vitatud sellest, et asi, mis ei või kuuluda sisuli- sest ilma, seda protsessi võtmisel taan kohtu- seale arutusele, saaks lõpetatud juba esimese prot- ja asjaajamise kulude kattaks taies ulatuses, kuigi sessi staadiumis.

ta oleks võinud taande esitamiseks teha olematuks Tema lõplik eesmärk ei seisa selles, et kaitsta vaidluse all olevat õigust, ja saavutada selle tunnus- tamist vaieldamatuks, vaid selles, et lõpetada või

1) Закончик „Грешник“ - лхк. 155.

seisma panna teatud ajaks vaidlust, selleks, et kui hageja soovib, võib ta seda alustada uuesti, kuid siis juba silmas pidades neid tingimusi, milliste olemasolu on tingimata vajalik seadusjõulise otsuse saavutamiseks. Seda abinõu, kostja, nii nagu igat teist, mis on antud tema huvide kaitseks, võib, kuid ei pruugi kasutada. Asjaolu, et kostja ei kasutanud taande õigust, ei too iseenesest mingisuguseid kahjulikke tagajärgi enesega kaasa. Nii näiteks kostja, kes ei esita taanet selles, et asi terves koosseisus peab suunatud olema mitte tema, vaid teise kostja vastu, hiljem aga vaidleb hagi vastu sel põhjusel, et see tema kohta ei käi, ei jää sellepärast õigusest ilma, saada protsessi võitmisel tasu kohtu- ja asjaajamise kulude katteks täies ulatuses, kuigi ta oleks võinud taande esitamisega teha olematuks edaspidist asja arutamist ja sellega seosesolevaid

1)

kulusid.

Taande esitamise õigust segatakse sageli ära vai-

1) Нолькенъ "Ученые труды" - лк. 509.

de esitamise õigusega. Vaatamata sellele, et on olemas mitmesuguseid lahkuminevaid arvamusi taande ja vaide kohta, on siiski võimalik analoogiliste määratluste põhjal enam-vähem täpselt eraldada protsessuaalset vaiet taandest.

Mis puutub vaidesse, siis selle eesmärgiks pole mitte ajutine protsessi seismapanemine või lõpetamine, õigusega seda uuesti alustada teises kohtus või teistel tingimustel, vaid täieline nõudja õiguste hävitamine vaidluse all oleva õiguse kohta, selle lõpetamine jäädavalt ja vaieldava õiguse tunnistamine vaieldamatuks. Nii siis, vaie ei ole sihitud nõudja protsessuaalse õiguse, vaid tema materjaalse õiguse vastu, õiguse vastu vastuvaielda ja nõuda seda, mis enam temale ei kuulu.

Vaided erinevad taanetest ka tagajärgede poolest: vaide rahuldamine (kohtu poolt) toob enesega alati kaasa hagi mittevastuvõtmise kohtu poolt (absolutio

ab actione) ja teisi puht materjaalõiguslikke tagajärgi, taande rahuldamise tagajärjeks on aga puht protsessuaalsed nähtused, nagu absolutio ab instantia, arutamise seistamine, palvete ja kaebuste tähelepanemata jätmine jne.¹⁾

Taande puhul nõudja materjaalne õigus ei saa puudutatud, kogu kaitse on sihitud nõudja protsessuaalse õiguse vastu, s.t. selle vastu, et näiteks nõudja ei oleks võinud avaldada nõuet selles kohtus, või selle kostja vastu jne. Kohtul pole siin vaja laskuda vaidluse sisulisele läbivaatamisele, tal on täiesti küllalt ülestõstetud protsessuaalse küsimuse arutamisest ja olles kindlaks teinud taande õiguslikkuse, teha otsus asja seistamiseks või lõpetamiseks.

Suur tähtsus on sel vahetegemisel praktilises elus, sest kahtluse korral annab see võimaluse kergesti lahendada küsimust, kas tuleb antud avaldisele

¹⁾ Вольфенбутер „Грессуер“ — члх. 456.

vaadata kui vaidele või kui taandele. Kui kostja laiendav avaldus ei kutsu välja vajadust arutada vaidluse all oleva asja sisu, siis on tegemist taandega, - vastasel juhul - vaidega.

On arusaadav, et seadus lubab kostjal esitada taanet ilma seletuse andmata asja sisu kohta. Kui aru- kostja leiab, et nõue on esitatud millegi pärast ebaõiglaselt ja sel viisil algatatud protsess ei tohi edasi minna, siis ei oleks õiglane nõuda temalt sisulise seletuse esitamist, milleks ta peab koguma tõendus- dusi, ja tunnistusi, neid ~~metar~~jaalselt tõestada lask- ma ja üldse kandma kõiki kostja kohustusi. Kõike seda on ta kohustatud tegema, kui nõue oleks õieti esita- tud või kui kohus ei arvesta tema taanet ja leiab, et asi kuulub sisulisele läbivaatusele.

Vaadeldes üksikuid juhuseid, millede puhul taa- ne on lubatud, tuleb silmas pidada seda, et siin va- selles, et asjas on olemas oluline puudus, ja olenemata

litseb eksklusiivsuse põhimõtte, millepärast siin laiendavat tõlgendamist ei ole lubatud.

Taanded jagunevad oma avaldamise aja järele kahte liiki. Erinevus seisab siin selles, et mõned neist võivad, teised aga tingimata peavad olema esitatud asja arutamise algul, enne asja sisulisele arutusele võtmist.¹⁾

1). Taanded, mis võivad saada esitatud igas asja seisukorras nagu a) taane selles, et käesolev asi on juba arutusel teises kohtus, kui asjaolu ei olnud kostjale teada protsessi astumisel,

b) taane selles, et protsessi pool ei ole võimeline nõudma ega kostma kohtus ja c) taane selles, et poole esindajal puudub volitus asjaajamiseks kohtus.

Kohus ex officio valvab protsessi seaduspärasuse järele, ta peab arvesse võtma ka poolte avaldusi selles, et asjas on olemas oluline puudus, ja olenemata

1)

III том процессуального кодекса "Заскандский процесс" - чл. 226.

asjaosaliste taanetestkeelduma arutamast asja, mis ei allu temale omalt liigilt, või kui on tegemist kinnisasjaga, siis kui see ei allu temale omalt asendilt.

Oletame, et ta siiski võttis vastu sarnase asja, tähelepanemata jättes, et asi ei allu temale ja andis asjale käigu. Kostja samuti ei märkanud seda viga, - korraga ta aga märkab, et kohus arutab asja, mis ei allu temale ja teatab sellest järgmises avaldises või järgmisel istungil, kuid kaugelt mitte esimesel. Tekib küsimus, kas kohus võib (jälle) tähelepanemata jätta seda avaldist ja asja jätkata? Kindlasti mitte. Niipea kui kohtul teatavaks sai, et ta on võtnud arutusele asja, milleks temal pole õigust ja mida ta poleks tohtinud vastu võtta ta otsekohe lõpetab asja arutamise ja see polegi muud, kui avaldatud taande vastuvõtmine.

Küsimus selle või teise absoluutse protsessi

Utlust "igaa protsessi, asja seisukorra", tuleb
Utlust "igaa protsessi, asja seisukorra", tuleb
Utlust "igaa protsessi, asja seisukorra", tuleb

puudumise üle, võib üles tõstetud saada igas asja seisukorras. Piirata poolte õigust, teha neid avaldusi kindla aja jooksul oleks mõttetu, kuna see rikuks õiglase kohtumõistmise reegleid.

Kui kohus ei tea teatava vea olemasolu ja sellepärast ei tõsta küsimust selle kõrvaldamiseks, kas siis tõepoolest ainult sellepärast, et avaldus poolelt pole tehtud protsessi alul, kohus jätab ta tähelepanemata ja laseks edasi kesta valesti alustatud protsessi ja selle-tõttu üldsuse huvi peaks edasi kannatama. Kindlasti mitte, kui seadusandja püstitas teatud tingimata tarvilikud protsessi reeglid ja tegi kohtule ülesandeks nende järele valvamise, siis ükskõik, millises protsessi staadiumis ka ei oleks tehtud poole poolt avaldus selle või teise tingimuse puudumise üle, kohus on sunnitud arvestama ülestõstetud küsimusega ja tegutsema kooskõlas seadusega. 1)

Ütlust "igas (protsessi) asja seisukorras", tuleb

1) Комментарий "Грешник" - лхк. 258.

mõista selles mõttes, et punkt a) all esinevad taanded võivad olla esitatud ka pärast asja sisulist arutamist, punkt b) ja c) all isegi asja lahendamisel teises instantsis, millepärast nad ei tohi olla esimest korda avaldatud kassatsiooni palves.

Seda laadi taanded, mis avaldatakse protsessijate poolt igas asja seisundis, tegelikult ei olegi taanded sõna tehnilise mõttes, vaid on ainult viibe kohtule, lõpetada asja arutamist protsessi absoluutsete tingimuste puudumisel. ¹⁾

II Taanded, mis peavad olema esitatud enne asja sisulist arutamist, s.t. mitte hiljem, kui esimeses kirjalikus avalduses või esimesel kohtu istungil.

Need on taanded, mis esitatakse protsessi relatiivsete tingimuste puudumisel.

Tähtaeg, mis on määratud taande esitamiseks,

1) Прошуканов, Гринман - стр. 257
 Прошуканов "Законный процесс" - стр. 227

on nii nagu kõik protsessuaalsed tähtajad, piiratud kindla aja perioodiga ja on absoluutse iseloomuga.

Nii et kohus, omal algatusel, vaatamata hageja avaldisele, peab tõusetama küsimuse taande mitte õigeaegse esitamise kohta. Mitteõigeaegselt esitatud taanded jääb kohtu poolt tähelepanemata. Taande esitamiseks ettenähtud kindel tähtaeg pole tingitud mitte tema erilisest omadusest, vaid on määratud ainult protsessi kiiruse huvides.

Taane allumuse kohta tuleb esitada enne teisi taandeid, teised peavad olema esitatud kõik koos.

Ettekirjutusest, et taanded peavad olema esitatud esimesel kohtuistungil ja et ülejäänud taanded võivad esitatud saada juhul, kui juba on avaldatud taane allumuse kohta, tuleb aru saada nii, et teiste taanete avaldamiseks jääb ainult esimene istung, milleks milleks loetakse see istung, mis on määratud asja si-

1) "Вопросник" "Уредник" - лхв. 257.

suliseks arutamiseks, pärast seda, kui taane allumuse kohta on jäetud tähelepanemata. omalt poolt on raisa-

nud palju vaeva ja aega, et selgitada tülilisimust Seaduse nõuet, et taane allumuse kohta peab esitatama enne teisi, ei tohi võtta kohtu keeluna ühel ajal taandega allumuse kohta esitada ka kõiki teisi taandeid, vaid omab ainult seda tähendust, et see taane ei tohi olla esitatud peale teisi, üheaegsel esitamisel teiste taanetega, ta peab olema kohtu poolt otsustatud enne teisi, ja selle taande arvestamisel teised üldse ei kuulu läbivaatamisele.

1)

Taande eesmärgiks pole hävitada nõudja õigust esitatud hagi järgi, vaid ainult edasi lükata vaidluse all oleva küsimuse otsustamist kas pikemaks või lühemaks ajaks, sellepärast poleks õige lubada kostjale nõuda relatiivsete protsessi tingimuste puudumisel asja seismapanemist või lõpetamist igas tema seisukorras, sest nõudja poolt on kulutatud palju vaeva ja raha, ja poolt enne asja kohta sisulise seletuse avalda-

1) Корень, Умань справж. сгг. - лх. 515.

mist, vastamata sellele, kas see seletus on sunniline
 et tõendada oma õigust ja kohus omalt poolt on raisa-
 nud palju vaeva ja aega, et selgitada tüliküsimust
 ja kindlaks teha, kumbal õigus, kumbal mitte. Kui
 ei oleks kostja õigus - esitada taanet - piiratud
 mingi tähtajaga, võib esineda olukord, et asja aru-
 tamisel juba teises instantsis võib järsku üles kerki-
 da küsimus kohtule alluvuse kohta ja kogu tehtud töö
 on sellega hävinud.

Sellepärast kehtib nõue, et kostja esitaks taan-
 de relatiivsete protsesside tingimuste puudumisel
 enne asja sisulisele arutamisele võtmist. Kui ta
 seda ei tee ja astub protsessi, andes seletust as-
 ja sisu kohta, tähendab, ta ei leia selles asjaolus
 enesele mingisugust kahju - ta peab vaikima ja leppi-
 ma sellega, kui otsus kujuneb talle ebasoodsaks. Nii
 siis oluline vahe kahe selle taande liigi vahel sei-
 sab selles, et viimased peavad olema avaldatud kost-
 ja poolt enne asja kohta sisulise seletuse avalda-

„Gasthuis“ - ltr 453

mist, vaatamata sellele, kas see seletus on suuline või kirjalik.

Ühel juhul seadus teeb siin erandi: see on siis, kui taande mitteesitamine ei olenenud kostja tahtest, kui näiteks tal oli teadmata protsessi astumisel asjaolu, et teises kohtus on arutusel asi, mis on tihedas seoses käesolevaga, sel juhul on kostjal õigus esitada sarnast taanet igas asja seisukorras.¹⁾

Avaldada taanet, tähendab esitada avaldist ilma sisulise seletuseta asja kohta. Saades ärakirja nõudepalvest, kostjal on õigus kindlaksmääratud tähtaaja jooksul anda kohtule avaldus, milles on tähendatud, mis liiki taane on esitatud, milline on puudus, mis selle esitamist on põhjustanud ja vastavad tõendid, millega oma avaldist tõendatakse.

Taande vormi kohta pole seadus püstitanud erilisi nõudeid, kuna ta peab olema avaldatud kuni sele-

¹⁾ *Тиромпровост „Госизначения процесс” - стр. 427.*
Золотников „Госизначения” - стр. 457.

²⁾ *Коллекция „Госизначения” - стр. 514.*

tuse esitamiseni asja sisu kohta, siis võib ta olla esitatud ainult selles vormis, missuguses oli antud juhul kostja seletus, s.t. kas kirjalik või suuline. Mitte andes kirjalikku avaldust, kostja ilmub ise esimesele istungile, ja seal, mitte andes sisulist seletust, avaldab taande suuliselt. ¹⁾ see seadus, millest

Taanded peavad olema tõestatud dokumentidega või viidetega neile. *Усаченко* ütleb, et sõnad "või viidetega neile", omavad seda tähendust, et kost- ja tõendades olukorda, millele ta rajab oma taande, võib viidata ka olemasolevatele tõenditele, mis kuuluvad asja juurde. Nii näiteks, kinnitades, et hagi avaldamisel on rikutud koha alluvust, kostja, ilma et ta esitaks tõendeid selle kohta, et tal pole alalist elukohta antud kohtu piirkonnas, võib viidata sellele, et see tema avaldus leiab kinnitust dokumentidega, mis on esitatud asja kohta hagejalt ¹⁾

1) Протоколъ « Грассганский процесс - лх. 429.

2) Колькеръ « Уставъ грассг. судъ » - лх. 514.

1)
enesest.

Tekib küsimus, kas iga taane peab varustatud olema tõendiga? Taane selles, et asi omalt liigilt ei allu antud kohtule, ei vaja mingit tõendamist, on küllalt, kui ära märgitakse see seadus, millest nähtub, et antud liiki asi allub teist liiki kohtule. Teiste taanete puhul, näiteks, kui sama asi on samas või teises kohtus juba arutusel, jne, nad peavad varustatud olema kirjalikkude tõenditega.

See, mis liiki tõendid peavad olema taande kindlustamiseks, oleneb täiesti sellest, missugune fakt vajab tõestamist, s.t. kas niisugune, milleks seadus on ette nähtud kirjaliku tõendi vajadust või mitte.

Tõendite esitamise kohustuse kohta ütleb seadus, et kumbki pool peab tõendama seda, seisukorda, mis ta ette toob. Sellepärast, näiteks, vaidluse korral, et teises kohtus on samas asi arutamisel, või et kostja

alaline elukoht asub teise kohtu piirkonnas, lasub lõpetamist, tõendamise raskus - onus probandi - kostjal. Taanet mida avaldab lugeja näiteks sel juhul, et kostja võimalikul pole õigust võõraid asju ajada kohtus, peab tõendama hageja.

Selle kohta, missuguste sõnadega taane peab olema avaldatud, et kohus seda taandena vastu võtaks ja vaatlusele asuks, pole seadus ette näinud mingisuguseid kindlaksmääratud väljendusi, - meed väljendused peavad olema ainult selged ja niivõrd kategoorilised, et poleks kahtlust, et on tegemist taandega, kuna sisult ebaselge ja segane kostja avaldis, et hageja pole käinud kõikide seaduste nõuete järele, ei saa kohtu poolt vastuvõetud taandena.

Peatudes hiljem eraldi üksikute taanete juures, tuleb silmas pidada seda, et ainult seadustikus täpselt loetletud juhud annavad kostjale õiguse esi-

tada taanet ilma sisulise seletuseta ja nõuda asja lõpetamist.

Tekib küsimus, miks seadus lubab ainult mõningaid taandeid avaldada lahus seletusest: Kui seadus jätaks õiguse avaldada kõik taanded lahus sisulisest seletusest, ja nõuda nende eraldi otsustamist, siis mitteausatel kostjatel oleks võimalus mitmesuguste taanete esitamisega asja arutamist pikendada ja ebasoovitavat otsust edasi lükata. Selleks, et võtta kostjalt võimalus asja käiku pikendada põhjendamatult taanete esitamise kaudu, seaduseandja määrab, et ainult seaduses loetletud juhud annavad kostjale õiguse avaldada taanet, ilma asja sisu kohta seletuse esitamiseta ja nõuda selle lõpetamist.

Küsimus taande vastuvõtmise üle otsustatakse alati rippumatult, eraldi vaidluse all olevast asjast, kuid mitte alati ei aruta kohus taanet eri istungil ja mitte alati ei tee tema taande kohta eraldi otsust.

1) Коллежский "уездник" - стр. 346.

Mõnikord arutatakse taanet ühel istungil koos vaidluse all oleva asjaga, ja kohus, tehes otsuse asja kohta, samas lahendab ka küsimuse taande üle.

Kui taane on esitatud eripalvena, siis kohus peab välja kutsuma vastaspoole, määrama istungi asja arutamiseks ja lõpuks tegema eraldi otsuse, kui aga taane on avaldatud esimeses kirjalikus avaldises või esimesel kohtu istungil, mis on määratud asja sisuliseks arutamiseks, siis oleneb see kohtust, eraldada taande küsimus kui eri küsimus, või vaadelda seda koos asja sisuga. Kohus talitab siin, arvesse võttes taande tähtsust. Kui ta leiab taande olevat vähema tähtsusega, siis ei ole tarvilik teda eraldada eriküsimiseks. Ainult taane mittealluvuse kohta peab alati olema lahendatud eraldi.

Kohtu otsusele, millega taane loetakse vastuvõetuks, on lubatud eri kaebus, lahus appellatsioonikaebustest. Otsusele, millega taane on jäetud tähele-

¹⁾ "Документы", "Грехуна" - лх. 546.

panemata, kaebus eraldi appellatsioonikaebusest asja sisu kohta on lubatud ainult ühel juhul, - kui taane käis alluvuse reeglite rikkumise kohta. Kaebuse esitamiseks kohtu otsusele, millega taane allumuse kohta on jäetud tagajärjeta, antakse 7 päevane tähtaeg. Kuni kaebuse otsustamiseni kohus võib seista edaspidise asja arutamise, kui ta leiab, selle olevat tarviliku. Seistamine oleneb kohtust, kes aga võib kui ta leiab otstarbekohase olevat, arutada asja sisuliselt ja teha vastav otsus. ¹⁾

Taande liigid.

Kõige pealt vaatleme juhtusid, kus kostja võib esimeses kirjalikus avalduses või esimesel istungil mitte esitades seketust asja sisu kohta, avaldada taanet. Need juhud on järgmised 1) kui asi allub territoriaalselt teisele kohtule. Selle taande avaldamise õigus kuulub kostjale. See on ka täiesti selge,

¹⁾ полевенъ "Земель праск. сг." - лх. 523.

sest kui nõue avaldatakse mitte õiges kohtus, saab selle tõttu rikutud ainult kostja õigus, sest nõudjal on võimalus oma asjade lahendamiseks valida oma äranägemise järele üht üheliigilistest kohtudest, kellele seda liiki asjade arutamine allub, järjekult ka seda, millele kostja territoriaalselt ei allu, kuid ta peab teadma seda, et see kohus asub nõuet läbi vaatama ainult siis, kui kostja poolt pole avaldatud selle kohta protesti. Nii siis, kui nõudja valis selle või teise kohtu ja kostja selle vastu ei protesteerinud, kohtul pole põhjust keelduda läbivaatamast temale esitatud nõuet. Kui aga kostja avaldab taande, kui on tarvilisel määral tõendatud asja alluvus territoriaalselt teisele kohtule, kohus lõpetab asja arutamise.

Kohtu alluvuse seaduse rikkumine võib tekkida kahel põhjusel: 1) kui hageja on valesti üles annud

1) - "Вольность" - гл. 155.

kostja elukoha või liikumata varand use asukoha ja
 2) kui kohus ise on ülesastunud oma territoriaalse-
 test võimupiiridest. Ei ühel ega teisel juhul ei saa
 kostjat ilma jätta õigusest, avaldad a kohtule enne
 asja sisulist arutamist omad põhjendused, mille järe-
 le ta ei loe end alluvaks sellele kohtule. Kostjal on
 õigus nõuda esimesel juhul vea parandamist, teisel ju-
 hul, allumist sellele kohtule, kellele ta seaduse
 järele allub.

(Asja üleviimine). Kohus, arutades alluvuse kü-

simus Tingimata tarvilikud tingimused eelpoolnime-
 tatud taande avaldamisel on järgmised: alusel ja pole

- 1) taandes peab olema ära tähendatud põhjus, miks
 asi ei allu antud kohtule, taandes mitte ette toonud.
- 2) ära näitama see kohus, kellele antud asi peab ot-
 alluma, tingimuste puudumisel arvesse ja selle taande
- 3) põhjus, miks asi peab alluma sellele teisele koh-
 tule. akse, kuna alluvuse reeglid on rikutud.

Ilma nende tingimusteta võib kohus jätta taande

1) "Тотомпрове", "Госконтрактный процесс" - № 430

tähelepanemata. Asja alluvus määratakse hagi esitamise momendist ja hilisemad muudatused elukohas ei saa enam mõjustada alluvuse määramist. Näiteks, kui hagi oli esitatud õieti kostja alalise elukoha järele, siis hilisem kostja elukoha muutus ei oma mingit tähtsust ja kohus peab viima asja lõpuni, põhimõttel: ubi coeptum est semel iudicium, ibi et finem accipere debet.

(Asja üleviimine). Kohus, arutades alluvuse küsimust, on kohustatud asja otsustama ainult kostja poolt taandes ettetoodud printsiipide alusel ja pole õigustatud lugema asja omale mitte alluvaks teistel alustel, mida kostja pole taandes mitte ette toonud. See asjaolu tuleb muidugi ainult relatiivsete protsessi tingimuste puudumisel arvesse ja selle taande kohtu poolt arvestamise järelduseks on see, et asi lõpetatakse, kuna alluvuse reeglid on rikutud.

1) Иллюстрации „Успенский процесс“ - лх. 2/30.

2) Нолькин, Успенский процесс - лх. 519.

vitamatut otsustamist. Praegusel ajal seadus ei tun-
 Asja üleviimine kostja alalise elukoha kohtusse
 võib sündida ainult vastava palve põhjal. Palve asja
 üleviimiseks kostja alalise elukoha kohtusse ei ole
 t aane ei omalt (poolt) iseloomult ega omalt aluselt ja
 ta näitab seda, et kostja taanet asja alluvuse kohta
 ei ole avaldanud. Taane eeldab koha alluvuse reegli-
 terikkumist, mida käesoleval juhul ei ole olemas,
 teiseks, taane on nõue, mis, juhul kui ta saab arves-
 tatud, kuulub vastuvaidlematult rahuldamisele, üle-
 viimise palve aga saab rahuldatud ainult siis, kui
 selleks puuduvad takistused, mis on püstitatud seadu-
 se poolt, või kui kohus leiab selle otstarbekohase
 olevat.

Asja üleviimine on privileeg; on võimaldatud
 1)
 kostjale protsessimise kergendamise huvides.

Palve asja üleviimiseks rahuldatakse sel juhul,
 kui asi omalt loomult ei ole sarnane, mis nõuab vii-

1) Нолькенъ „Уставъ правъ. уз.“ - лхк. 519.

2) Нолькенъ „Уставъ правъ. уз.“ - лхк. 520.

vitamatut otsustamist. Praegusel ajal seadus ei tunne - väljaarvatud üksikud juhud, mis nõuavad lahendamiseks erilist korda - niisuguseid kategooriaid asju, missugused omalt iseloomult nõuaksid iseäranis kiiret otsustamist. Nii et otsustades asja üle viimist, kohus kaalub üksikasjaliselt iga konkreetse asja omadusi, et selgusele jõuda, kas antud asi nõuab või nõua kiiret otsustamist. Asjaolu, kas teatav asi nõuab või ei nõua kiiret otsustamist, või kas on või ei ole lubatud tema üle viimine, ei allu mingile ette kindlaks määratud nõudele. ¹⁾

Kohus, rahuldades asja üle viimise palve, saadab hagejale tema nõude tagasi, ära märkides sellele kostja poolt ülesantud alalise elukoha. Tagasiandmise puhul hagi loetakseesitatuks, kui hageja selle kolme kuu jooksul esitab kostja poolt ülesantud alalise elukoha kohtusse. ²⁾

2) Teiseks on kostjal õigus avaldada taanet selles,

1) Колькунь „Генералъ правск. язг.“ - стр. 519.

2) Колькунь „Генералъ правск. язг.“ - стр. 520

et samas (kohtu ja samade isikute vahel) või teises või ühes eri ajal. Ülalnimetatud taandes on nõuetav kohtus on arutusel sama asi ja samade isikute vahel, või et asi omab esitamatu^hhoriga lahutumatu objektide ja objektide identtsust, kuna aga nõuete sidemega.

Mida ~~Prof~~ Annekov ütleb, et siin pole tegemist mitte ühe vaid kahe taandega: esimene vastab taandele mida teoorias ja välismaistes seadustikes nimetatakse exceptio litis pend⁷entis ja teine exceptio con-nexititatis causarum.

Mida mõista esemete identtsuse all?

Nõud. Kuid vaadeldes esimest taanet, leiame, et ta on ainult analoogiline taandega litis pend⁷entis ja mitte id entne, kuigi seda on ka teised protsessualistid, nagu Malinin, kinnitanud. Seda kostjalt te- Exceptio litis pend⁷is'e juures on nõuetav, et mõlemis asjus oleks subjektide, objektide ja nõude aluse

identsus ja et peale selle mõlemis asjus nõudjaks ja kostjaks oleks üks ja sama isik, s.t. et oleks üks kaks nõudmist ühe ja sama isiku vastu ja mõlemas täiesti identset nõuet avaldatud kahes kohtus mas nõuan tema tegutsemist või mittetegutsemist ühes

Ja samas suunas, siis on mõlemas nõude esemeid ident-
 või ühes eri ajal. Ülalnimetatud taandes on nõuetav
 sed. Kuid see pole nii. Kõrgete identsuseks pole
 aga ainult kahe tingimuse olemasolu ja nimelt sub-
 jektide ja objektide identsust, kuna aga nõuete
 on identsed ainult väliselt, siis on tingimata nõus-
 aluste identsust meie seadus ei nõua. Nii et, taane,
 mida meie nimetame taandeks subjekti ja objekti ident-
 su kohta on laiem taandest litis pendentis. Selle
 asjaliste substraatide identsuse. Näiteks, kui kahest
 taande esitamisel pole rohkem vaja, kui eelpoolnime-
 esitab teisele kahe nõuet, kumbki 100 krooni, siis
 tatud kahte identsust.

Mida mõista esemete identsuse all?

Nõude esemeks on alati õigus. Õigus on piiramata või-
 malus teotseda või mitte teotseda või nõuda teiselt
 isikult teotsemist teises suunas. Nii siis, nõu-

de esemeks on alati nõudja õigus nõuda kostjalt te-
 gutsemist tema kasuks või mitte takistada teda ennast
 ti võtta asjade reaalset identsust. Asjad võivad
 tegutsemast teatud suunas.

Sellest võib järeldada, et kui ma näiteks esi-
 tan kaks nõudmist ühe ja sama isiku vastu ja mõle-
 mas nõuan tema tegutsemist või mittetegutsemist ühes

ja samas suunas, siis on mõlema nõude esemed identsed. Kuid see pole nii. Esemete identsuseks pole küllaldane, et tegutsemine või mittetegutsemine on identsed ainult väliselt, vaid on tingimata nõuetav veel kahe tingimuse olemasolu.

1). Õiguse tekkimise aluste identsus ja 2) õiguse asjaliste substraatide identsus. Näiteks, kui keegi esitab teisele kaks nõuet, kumbki 100 krooni, siis vaatamata sellele, et nõuete esitamise tagajärjed on sarnased, nõuete eneste juures ei pruugi olla mingit identsust, võib olla nii, et ühe võla on võlgnik kohustatud tasuma võlakohustuse järele, teise aga hoopis mingi varanduse kasutamise tasuks.

Mis puutub identsusesse, siis seda ei tule alati võtta asjade reaalse identsusena. Asjad võivad olla mitte reaalselt identsed, vaid identsed oma juriidilise identsuse tõttu. See esineb siis, kui kahe nõudega nõutakse tervet asja ja osa sellest tervest.

Õiguse asjaliste substraatide juriidilise ident-

suse järeldusel on nõude esemed identsed:

2) kui ühe nõudega nõutakse terve võlg, teisega tema osa, b) kui ühe nõudega nõutakse terve varanduse eraldamist kostja valdusest, teisega ainult osa sellest.

Mis puutub subjektide identsusesse, siis tuleb siin samuti (vahet teha) eraldada faktilist identiteetlusele, - exceptio litis pendente - on kirjeldatud hagil arutuse lõpetamine, kuna üheskoos kahe identse asja arutamine eri kohtutes on võetud ja esimese hagil palve esitamiseks samas asjas, hageja esitab ühe nõude B vastu, teise peale B surma selle pärija C vastu. Siin on kostjaks faktiliselt erinevad, juriidiliselt aga identsed isikud.

Tuleb silmas pidada asjaolu, et see taane on tihti kohtu kaht vastukäivat otsust, mis seda väldib uude seoses seoses vaõdega asja juba otsustamise üle - exceptio judicatae - kuna mõlemad taotlevad üht ja sama eesmärki. Lahkumine esineb siin aga tagajärgedes: kui exceptio rei judicatae abil kostja ei-

olemasolulä, olgu siis faktilise või juriidilise.

tab hageja õigust en~~est~~ esitada (ennast) hagi, põhjendades sellega, et see õigus on kustunud juba seadusjõusse astunud kohtuotsusega samas asjas, siis kohus, leides vaide olevat põhjendatud, ei tee selle kohta ei otsust, vaid keeldub vaiet vastu võtmast. 1)

Taande tagajärjeks aga, mis on rajatud hagide ühtlusele, - *exceptio litis pendentis* - on hiljem esitatud hagi arutuse lõpetamine, kuna üheaegne kahe identse asja arutamine eri kohtutes on mõttetu ja esimese hagi palve esitamisega samas asjas, hageja juba kasutas oma õigust, saada kohtulikku kaitset.

Teise taande - *exceptio conexitatis causarum* eesmärgiks on kõrvaldada võimalust ühe ja sama asja kohta kaht vastukäivat otsust; nagu seda väidab *Уча-
рнко*, on see taane mõeldav ainult asjade identtsuse

See on aga seavutatav ainult vaidlussubjektide fak-

1) Промпудов "Законный процесс" - стр. 231-232
2) Промпудов "Законный процесс" - стр. 232

olemasolula, olgu siis faktilise või juriidilise. ¹⁾

Prof. Malinin'i arvamise järele taande puhul asjade seosesoleku kohta ei ole identsust, kuid on olemas side, mille järele kaks või enam asja, mis on vaidluse all, on isekeskis sarnases vahekorras, et ühe otsustamine tingib ka teise otsustamist, nii, et otsustades ühte mõnikord pole tarvis otsustada teist, kuid on selge, et võttes igat neist asjadest, üksikult, igäüks omab oma aluse, sellepärast võivad nad ka täiesti iseseisvalt otsustatud saada. ²⁾

Kui taande puhul asjade seosesoleku kohta ei ole nõuetav objektide identsus, kerkib küsimus, kas taane saab arvestatud, kui siin puudub ka subjektide identsus? Vastus on siinjuures eitav. Selle taande eesmärgiks on kõrvaldada võimalust ühe ja sama asja kohta kaht vastukäivat otsust saada. See on aga saavutatav ainult vaidlussubjektide fak-

¹⁾ Усаченко „Урагжанский процесс“ - лхк. 54.

²⁾ Илюмпрюмов „Урагжанский процесс“ - лхк. 432.

tilise või juriidilise identsuse olemasolu. Kui aga sarnast identsust pole, ei ole ka vastukäivate otsuste hädaohtu olemas, sest kuigi tegelikult on tehtud kaks otsust, mille järele üks ja sama õigus on omistatud kahele täiesti erinevale isikule, - neil isikutel on alati õigus alustada (õigust) vaidlust ja kohtu tõendada, kellel neist on õigus, kellel mitte.

Rääkides taandest asjade seosesoleku kohta, seadus teeb vahet kahe juhu vahel:

1) kui mõlemad asjad on arutusel ühes ja samas kohtus ja 2) kui nad on arutusel erinevates kohtutes.

Mis puutub esimesse juhtu, siis kohus on õigustatud oma äranägemise järele, mitte alles seotud poolte vastuväidetega ega kindla protsessi staadiumiga, ühendama asju, mis tema arutamisele kuu-

luvad, isegi siis, kui nende vahel puudub side.

Nii et jääb järele taande asja seosesoleku kohta teiseiga, mis on arutusel teises kohtus. Niisugune taane on lubatud ainult juhul, kui asi on arutusel teises kohtus, ja mitte administratiiv-asutises, ja kuni asi selles kohtus ei ole otsustatud lõpulikult, aga samuti ka mõlema asja vahelise tiheda sideme olemasolemisel. Selle seose kindlakstegemine on sisuline küsimus ja sellepärast kohtu otsus selles küsimuses ei või alluda kassatsiooni kontrollile.¹⁾

Palve asjade üheskoos läbivaatamiseks peab olema esitatud asjast huvitatu poolt, kohus ei tee seda ex officio.

Kui kohus leiab võimaliku olevat ühendada kaht asja, tekib küsimus, kumb neist kahest kohtust on kohustatud asja arutama ja missuguse jorra järele

¹⁾ Промпромовр „Гарганский процесс“ - лхк. 433.

kohtule, kellele allub asjade üheskoos läbivaatamine.
need asjad ühendatakse.

Küsimusele, missugusele kohtule võib esitada asja

üksikühele. Mis puutub esimesse küsimusse, siis sünnib asja arutamine seal kohtus, kus üks neist kahest asjast varem esile kerkis, s.t. algatati.

Mis puutub teisele küsimusele, siis asjade seosesolaku kohta, Asja algatamise momendiks loetakse nõudepalve esitamise momenti kohtule või posti teel saates seda a momenti, mil palve saabus selle linna postkontori, kus asub asja arutav kohus. Kui kohus on leidnud otsustarbekohase olevat asju üheskoos arutada, siis on ka ta ise kohustatud seda tegema, millega hoitakse ära ka kahe kohtu vaheline vaidlus. Sel juhul kahe asja ühendamine ei ole seotud mingi raskusega; isik, kes palub asjade ühendamist, võtab välja tunnistuse tunnustatud vajaduse kohta asjade üheskoos läbivaatamiseks ja sellest väljakasvanud(asjadest) vajadusest ühendada asju teise kohtuga ja esitab selle viimasele; kohus selle põhjal saadab kogu asjaajamise sellele

Selle taseme normaalseks tagajärjeks on asja aru-

kohtule, kellele allub asjade üheskoos läbivaatamine.

Küsimusele, missugusele kohtule võib esitada ~~saada~~ vastata ^{vastab reatas, et} ükskõik kumbale kohtule, vaatamata sellele, missuguses asi kerkis esile varem, missuguses hiljem.

1) Mis puutub taanetesse asjade seosesoleku kohta, mis on arutusel mitte üheliigilistes kohtutes, siis, vaatamata sellele, millest see ebaühtlus on tingitud, kas asjade liigist või kohtu astmete erisusest, - asjade ühendamisest ühiseks arutamiseks ei või juttugi olla. Kui kohtule ebaühtlus on tingitud kohtu astmete erinevusest, siis asi ei saa kuuluda läbivaatamisele üheski neist kahest (instantsist) kohtust, sest alam instants ei ole õigustatud ümberotsustama oma enese otsust või teise temale võrdse kohtu otsust, kõrgem instants ei või aga arutusele võtta asja, mis pole arutusel olnud alamas instantsis.

Selle taande normaalseks tagajärjeks on asja aru-

kohtule, järele jääv, järele jääv, järele jääv

tamise lõpetamine, kuid praktika näitab, et kohus sarnase taande puhul lõpetamise asemel võib ka katkestada asja arutamise ja seda kas hageja palvel või omal äranägemisel kuni teise asja lõpliku lahendamiseni.¹⁾

Kuigi kohus ei saa lahendada vaidlusasju välise identtsuse olemasolul, ta ei ole ex officio kohustatud keelduma hagi läbivaatamisest, milles eelpoolnimetatud tingimused puuduvad, kui ei ole esitatud taanet kostja poolt. Juhul aga, kui sarnase taande esitamise tähtaeg on mööda lastud minna, kostja pole kaotanud õigust esitada valet exceptio rei judicatae näol.

Siinjuures tuleb silmas pidada seda, et taanded asja kohta, mis on identne teises kohtus arutusel oleva asjaga, ja kui selle asja arutamisest teises kohtus ei olnud teada protsessi astumisel, võivad saada esitatud kohtule igas asja seisukorras.

¹⁾ Кодекс "Генералъ праваг. цг." - лка. 513.

3) Kui hageja nõue peab terves koosseisus olema esitatud teise kostja vastu (nominatio auctoris).

Asjaolu, kas hagi käib tervikuna antud kostja vastu või mitte, ei kuulu kohtu selgitamisele ex officio, see sünnib ainult kostja avalduse põhjal.¹⁾

Praktikas tõusetub küsimus: kas kostja, kes avaldab eelpoolnimetatud taanet, on kohustatud ära näitama isiku, kelle vastu see nõue peab sihitud olema? Vastus on eitav, kostjal võib olla hoopis teadmata see see teine isik, kelle vastu antud nõue peab sihitud olema ja kohus pole õigustatud jätma taanet tähelepanemata.

Iseenesest küsimus, kas kostja tõestas oma avaldust või mitte, on fakti küsimus, mis ei allu kassatsioonikontrollile, millele käesoleval juhusel võib alluda ainult küsimus selle kohta, kas kohus ei ole mitte valesti tõlgendanud seadust, tulles otsusele,

¹⁾ Промпюовъ „Учмвр“ - лх. 443.

et mitte isik, kes antud korral on kutsutud kohtusse kostjana, vaid teine, tema poolt näidatud on see, kelle vastu peab olema avaldatud nõudmine.

Avaldus võib tehtud olla taande näol, kui selle otsustamiseks ei ole nõuetav asja sisuline läbivaatamine, või vaide näol asja sisu kohta.

Esimesel juhul kostja avaldus, mis on tehtud taande näol, tuleb lahendamisele ühes eri otsusega asja arutamise lõpetamisega, - seda muidugi juhul, kui taane aktsepteeritakse. Teisel juhul aga, - vaide tunnustamisel õigeks, - see toob enesega kaasa keeldumise hagi vastuvõtmisest.

Tuleb silmas pidada seda, et kui taane jääb tähelepanemata, see ei takista kostjat asja edaspidisel käigul esitada valet selle kohta, et ta on õigusvastaselt tõmmatud kostjana kohtu ette. Samuti pole ka kohus seotud tema poolt varem tehtud otsusega (tema) taande kohta.

1) III, ромпушобъ „Гривниекитъ процесъ“ стр. 433.

Taande arvestamise tagajärjeks on otsus asja arutamise lõpetamiseks. Selles lõpetamise otsuses pole aga kohus õigustatud ära näitama, kelle vastu hageja peaks esitama oma nõude. Kui aga taane jääb tähelepanemata ja kohus leiab otstarbekohase olevat samas arutada asja sisuliselt, siis ta võib tehtud otsuses ära märkida taande tähelepanemata jätmist, ilma et ta pruugiks selle kohta teha mingit eraldi otsust.

Otsus, millega taane jäetakse tähelepanemata, kuulub edasikaebamisele koos appellatsioonikaebusega, sest taanete juures esineb, nagu juba varem tähendatud, üks erand, - kaebus eraldi appellatsioonikaebusest on lubatud siis, kui taane oli esitatud alluvuse reeglite rikkumise kohta.

1)

4) Taane hageja teovõime puudumise kohta tsiviil-asjade ajamiseks.

1) Промислов "Банковский процесс" - лхк. 237.

See taane esitatakse sel juhul kostja poolt, kui nõue on esitatud isiklikult, kes pole võimeline esinema kohtus protsessi poolena, ei hagejana ega kostjana, kuna tal pole üldse õigust ajada kohtu asju.¹⁾

Selle seaduse mõte on see, et isikud, kellel puudub teovõime täielikult või osaliselt, ei pääseks protsessi pooleks, tuues sellega enesele või vastaspoolele kahju. Näiteks, kui teatav isik on piiratud oma varanduse vabas valitsemises, siis iga sugune tema poolt keelatud sihis ettevõetud korraldus loetakse maksvusetuks; selle tõttu kostja, astude protsessi sarnase isikuga, pole millegagi kindel, et kõik tema poolt protsessi vältel nähtud vaev ja tehtud kulud ei lähe kaduma, samuti ka see, mis temale välja mõistetakse.

Sel põhjusel ongi kostjale antud võimalus esitada eelpoolnimetatud taanet, näidates seda, et

¹⁾ Промышленность "Госорганику" процесс - стр. 234.

nõudjal ei ole õigust esitada nõuet, kuigi õigus, mida ta tahab kaitsta oma nõudega, vastuvaidlematult kuulub temale. Loomulikult on kostjal samuti õigus tõendada, seda, et nõudjal seda õigust üldse pole, mille kaitseks ta nõude esitas, siis pole aga enam tegemist taandega, vaid asi kuulub juba sisulisele läbivaatamisele.

Nii siis, taandes kostjapalub kohut hageja poolt esitatud nõude lõpetamist, põhjusel, et nõudjal pole õigust kosta ega nõuda kohtus.

Sellest tekib tähtis küsimus: kellel pole seaduse järele õigust ^{isiklikult} nõuda ega kosta kohtus?

Teooria jategeliku seadusandluse järele ei oma protsessivõimet need, kes on teovõimetud ja sellest pärast seisavad eestkoste all nagu alaealised, vaimuhaiged, isikud, kes kannatavad füüsiliste puuduste all, keda on seaduslikus korras tunnustatud teovõimetusena, vaid ka kaasvõimetusena kohtus.

Horvatski „Yevnir pravnog. yg.“ ltr. 516.

tuks, nagu kurtummad jne. Seda õigus ei kuulu

Peale selle kuuluvad osaliselt protsessivõimetute sekka pillajad, liigjoomarid ja maksujõuetuks tunnistatud võlgnikud.

5) Kui protsessuaalselt teovõimetuks tunnistamise põhjused ilmnevad protsessi kestel, kohus peab tarvitusele võtma abinõud, kõrvaldada protsessist teovõimetut, kuid mitte lõpetama protsessi, vaid ainult seistama, kuni kõrvaldatu asemele astub tema järglane või täisvoliline esindaja.

Seda küsimust võib kostja üles tõsta igas protsessi seisukorras, kui sarnane tarvidus esile kerkib, kusjuures kohus ex officio ilma taande esitamata ei ole kohustatud arutama asja, kui ilmneb, et protsessi pool ei oma õigust esineda kohtus. See kohustus pole maksev mitte ainult esimese ja ja appellatsiooniaseme, vaid ka kassatsiooniaseme kohta.

¹⁾ Нормену "Ученые труды" - лх. 516.

Kostja tõendades, et hageda õigus ei kuulu üldse isikule, kes hageb, ei oma üldse õigust nõuda, et seda tema avaldust arutatakse eraldi tema poolt avaldatud seletusest asja sisu kohta.

5) Taane kostja poolt välismaalase-hageja vastu võimalikkude asjaajamiskulude ja kahjude mittekindlustamise korral.

See taane on pärandus endistest aegadest ja on praktikas kaotanud oma tähenduse. ¹⁾

Välismaalane, kes esitab meie kohtus hagi, peab maksma kohtu deposiiti nn. cautio indicatum solvi, juhuks, kui kostja võidab protsessi, et ta kulud oleksid siis kindlustatud. Taande esitamine on õigem viis, et kindlustada võidu korral kohtukulude saavutamist.

Haagi konventsiooniga ühinenud riikide vahel seda nõuet ei ole. Kohus on sunnitud läbi vaatama igat

¹⁾ Норменъ "Генеръ правъ. сг." - лх. 513.

sõltuvalt esitatud taanet, ja juhul, kui näiteks nõue on esitatud isiku poolt, kes on selle riigi kodanik, kellega on sõlmitud eelpoolnimetatud konventsioon, siis kohus oma enese initsiatiivil teeb otsuse taande tähelepanemata jätmise kohta. Kui on aga taane esitatud nõude vastu, mis esitatud välismaalasest-hageja poolt, kes on riigi kodanik, kellega pole sõlmitud konventsiooni, saab taane arvestatud.

Selle taande, samuti nagu teistegi, tagajärjeks on nõude lõpetamine, kuid see tagajärg ilmneb ainult siis, kui ei ole saavutatud selle taandega taotletud sihti - kulude kindlustamist.

Kindlustamisel ei kuulu mitte ainult kostja kohukulud, vaid ka kahjud, mida ta võib saada tema vastu mitteõiglaselt esitatud hagi tagajärje. Nii nagu kõiki oma avaldusi, nii ka seda, millega kostja nõuab tulevaste kahjude kindlustamist, ta peab varustama tõenditega.

Ex libit. adv. 1911

1) 518

2) 515

Mis puutub kohtu kuludesse, siis peavad need ole-
ma kindlustatud sel määral, kui palju on vajalik as-
jaajamiseks kõikides instantsides, seega ka kassat-
siooni instantsis. ¹⁾ teovõime, loetakse asjaoluks,

Taanded, mis võivad saada avaldatud igas asja
millises staadiumis või millistel tingimustel see
seisukorras.

puudus ka ei avaldusk, peab saama lõpetatud.

1) Taane asja kohta, mis on arutusel teises kohtus,
kui selle asja arutamist ei olnud kostjal teada prot-
sessi astumisel.

Asjaolu, et asja arutamisest, mille kohta valda-
takse taane, ei olnud teada astudes protsessi, peab
olema kostja poolt küllaldaselt tõestatud. ¹⁾

2) Taane selles, et protsessijal puudub võime nõu-
da ja kosta kohtus. Sellest taandest oli juttu juba
varemalt, milles nähtus, et ta esitakse siis, kui
hagi on avaldatud isikult, kes ei oma protsessuaalset

Ex bibl. univ. Tart.

¹⁾ Колькинъ "Генералъ правос. яз." - лхк. 518.

²⁾ Колькинъ "Генералъ правос. яз." - лхк. 515.

teovõimet, kui aga õigus taandeks tekkis peale hagi esitamist, siis see taane võib saada avaldatud igas asja seisukorras. Hagi esitamist isikult, kellel puudub protsessuaalne teovõime, loetakse asjaoluks, mis tumestab tervet protsessi, mispärast see, ükskõik millises staadiumis või millistel tingimustel see puudus ka ei avaldusk, peab saama lõpetatud.

3) Taane selles, et esindajal puudub volitus asjaajamiseks.

Taande õigus ei ole omistatud mitte ainult kostjale, vaid ka hagejale sel juhul, kui isik, tegutsedes kostja poolel, volinikuna, ei oma selleks volitust. Tähelepanu äratab see taane selle poolest, et ta on ainuke, mida saab esitada peale kostja ka hageja.¹⁾ Kostja poolt vastuhagi esitamisel esialgne hageja muutub kostjaks ja seega kasutab ka kõiki kostja õigusi. Nii et, sellel puhul talle peab

¹⁾ III компромисс "Учмарт" - лхк. 44з.

omistatama ka õigus, esitada igat liiki taandeid, milline õigus kuulub igale kostjale.

Käesolevat taanet võivad esitada nii siis hageja ja kostja, põhjusel, et volinikul puudub volitus asjaajamiseks. Volitatuks loetakse ainult see isik, kellel on üldse õigus asju ajada kohtus ja kellele poolelt on antud volikiri, mis sisult ja vormilt vastab nõuetele, mis on püstitatud seaduse poolt seaduspärase volituse kohta.

Käesolev taane avaldakse sel alusel 1) et isik, kes esineb protsessis poole volinikuna, ei oma õigust ajada võõraid asju, 2) et volinik küll omab seda õigust, kuid volitus poolelt puudub, 3) et volinikule väljaantud volikiri ei vasta seaduse poolt ettenähtud vormilistele nõuetele ja 4) volikiri, mis küll vastab neile nõuetele, ei sisalda eneses volitust käesoleva protsessi ajamiseks.

Tagajärjed, mis ühele neist asjaoludest rajanevad taanded ikk enesega kaasa toovad, erinevad isekestis, olenedes sellest, kudas esitati taane, või kelle vastu, s.o., kas hūgeja või kostja vastu ta sai ingud esitatud.

Üskkõik missugustel eelpoolmainitud asjaoludel niisugune isik kõrvaldatakse samati samasugusest see volitus ka ei oleks puudulik, nii pea kui see puudus, enne avastamist kohtu või vastaspoole poolt, kõrvaldati, kas sellega, et volinik, mitte omades õigust võõraid asju ajada, lõpuks omas selle või sellega, et pool võttis asjaajamise oma peale, see volituse puudulikkus ei saa enesega edaspidi kaasa tuua kohtu kohustust, mitte vastu võt¹⁾ asja arutamisingisuguseid ebasoodsaid tagajärgi.

Juhul, kui hageja poolt alustati asi, siis volituse puudulikkus toob enesega kaasa kogu koja lõpetamise, vaatamata sellele, kas see asjaolu selgitati esimese või teise instantsi poolt, kuid enne otsuse tegemist teises astmes.

¹⁾ покровенъ „Генералъ прош. язг.“ - лх. 516.

Kui aga protsessi ei alustanud puuduliku volitusega isik, vaid ta oli ainult asja ajajaks, siis see volinik kõrvaldatakse edaspidisest asjaajamisest, tema poolt varem teostatud protsessuaalsed toimingud jäävad aga jõusse. Samasugune tagajärg esineb ka siis, kui kostja volinik omab puudulikku volituse, - niisugune isik kõrvaldatakse samuti samasugusest asjaajamisest.

Kohtul lasub kohustus, vaatamata poolte taanetele, mitte vastu võtta arutamiseks asja, kui selles ilmneb mõne absoluutse protsessi tingimuse puudumine.

Kohtu kohustus, mitte vastu võtta asja arutamiseks, ei tähenda hagi palve tagastamist, mitte andes talle ettenähtud käiku. Kuna asja arutamiseks vastuvõtmine on pandud kohtule, kohus ei saa aga teha otsust ilma poolte seletuste ärakuulamiseta, nii ka küsimus asja (asja) vastuvõtmise ja sellest keeldumise kohta ei või saada otsustatud kohtu poolt tei-

siti, kui avalikul kohtuistungilgi, poolte väljakutsudes ja neile võimalust andes selle asja kohta avaldada seletust.¹⁾

Kohustus, mitte võtta asja otsustamiseks, kui ilmneb mingi seaduses ettenähtud puudus, lasub kõigil kohtuinstantsidel. Nii et appellatsioon kui ka kassatsioonstants on mitte ainult õigustatud, vaid ka kohustatud ka olememata poolte avaldustest, tõusetama küsimuse asju arutamisele-võtmise õiguspärasuse kohta, alama instantsi poolt, samuti ka viimane, kui asi on temale tagasi saadetud uuesti läbivaatamiseks kassatsiooni kohtult, ei ole takistatud seda küsimust üles tõstmast ja arutamast, põhjusel, et kõrgem instants sellele asjaolule ei pööranud tähelepanu.

asiline
Kohtualluvuse rikkumine, mis on tähelepanemata jäetud alama instantsi poolt, peab olema kõrvaldatud kõrgema instantsi, nii appellatsiooni kui ka kassat-

¹⁾ "Полькине", "Ученые труды" - стр. 520.

siooni instantsi poolt, omal algatusel ilma poolte avaldusteta, ja isegi vastu tema tahtmist, s.o. siis, kui ta ei kasuta temale omistatud taande õigust. Sel juhul kõrgem kohus tühistab sisulise otsuse ja lõpetab asjaarutamise.

Samasugune olukord esineb ka siis, kui on riikutud alluvust kinnisvara asukoha järele, neil juhtudel, kui sellele asukohale on antud selline tähendus, mis absoluutselt kindlaks määrab kohtu alluvuse. ¹⁾

Kokkuvõttes näeme, et seadus on protsessijatele, eriti kostjatele annud oma õiguse kaitseks mõjuva kaitsevahendi - taande.

1) Нормы "Учрежд. упр. с.г." - стр. 521.

Loetud kirjandus:

TKS § 571

- 1). Уставъ гражданскаго судопроизводства
И. М. Пютрюмовъ, Тула 1923.
- 2). Уставъ гражданскаго судопроизводства
(св. зак. т. XVI г. 1, изд. 1914 г.)
Вароки А. М. Колькинъ
Петроградъ 1916.
- 3). Уредникъ русскаго гражданскаго судопроизводства
А. Х. Волыстена
С. Петербурга 1907.
- 4). Гражданскій процесс
И. М. Пютрюмовъ
Юрьевъ 1925.